

ЕТНІЧНА СКЛАДОВА В ТВОРЧОСТІ КОМПОЗИТОРІВ В. ІВАСЮКА ТА М. МОЗГОВОГО

Ясюк Т. Л.

аспірант спеціальності 034 – Культурологія

*Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв
м. Київ, Україна*

Микола Мозговий разом із Володимиром Івасюком стояли у самих витоків зародження та формування жанру української естрадної пісні. Пісенна творчість цих обох видатних композиторів належить до найкращих здобутків української естрадної музики.

У системи періодизації вітчизняної масової культури М. Мозговий бачить велике значення творчості Володимира Івасюка, яка, на погляд дослідника, є унікальною та формує всі вектори її розвитку після 70-х років і дотепер, звичайно, також йдеться про етнічні коріння творчості композитора в широкому сенсі: «Важливий етап у розвиткові популярної української естрадної пісні пов'язаний з творчістю композитора та поета В. Івасюка. Справжнього всенародного визнання здобули його ліричні пісні на власні слова – «Відлітали журавлі», «Я піду в далекі гори», «Червона рута», «Водограй», «Пісня буде поміж нас», «Лиш раз цвіте любов», «Балада про мальви», «Я – твоє крило», «Ласкаво просимо», «Наче зграя птиць», «Колискова», «Мандрівна музика», «Два персні». Як кращі виконавці пісенної спадщини В. Івасюка уславилися співаки Н. Яремчук, В. Зінкевич, С. Ротару, О. Білозір та ін.» [3, с. 56–57].

Отже, вагомою фігурою серед композиторів-естрадників 70-х років була постать Володимира Івасюка, який прожив коротке яскраве життя, подарував світові легендарну «Червону руту», яку написав ще студентом медичного інституту. Пісня має цікаву історію: Івасюк натрапив на текст коломийки, в якій йшлося про загадкову рослину, що цвіте червоним, та має чаклунські властивості. Композитор збирав інформацію про цю квітку, і тільки в одній з фольклорних експедицій в селі Ростоки почув легенду про руту: квітка росте на полонині, стелеться по землі, цвіте жовтим, але іноді розквітають червоні бутони, і якщо дівчина знайде та зірве таку квітку, матиме щастя у коханні. Прем'єра пісні у виконанні автора та Олени Кузнецової відбулась під відкритим небом на Театральній площі Чернівців у 1970 році. Наступного дня «Червону руту» співало все місто, а ВІА «Смерічка», де солістами в той час були

Назарій Яремчук та Василь Зінкевич, зробили пісню знаменитою на всю країну. Популярність пісні була настільки великою, що вже через рік у Анатолія Євдокименка виникла ідея створити ВІА з однойменною назвою, солісткою якого стала його дружина Софія Ротару, тоді ж за участю музикантів на Укртелефільмі була знята музична стрічка-концерт з цією ж назвою. Пісня «Червона рута» є одною з популярніших не тільки у вітчизняних виконавців, найбільш відомими є Костянтин Огневий, Ярослав Євдокимов, ВІА «Корабелі», дует «Дарка й Славко», Богдан Косопуд, гурт «Плач Єремії», серед іноземців – Тото Кутуньо, польський гурт «Но то цо», Вахтанг Кікабідзе, який переклав пісню грузинською. У 2020 році пісня стала гімном національної збірною з футболу, у цьому статусі вона звучала на стадіоні під час відбіркового туру до чемпіонату Європи.

В естрадних піснях Володимир Івасюк не використовував оригінали (за винятком «Ой, зацвіла рож», яку написав на текст народної пісні), але досконало передав художні поетичні та музичні образи, а вже як професійний композитор створив цикл обробок народних пісень для хору а' cappella на інструментальну сюїту-варіації на народну пісню «Суха верба». Композитор звертався до сучасної поезії авторів Ростислава Братуня, Богдана Стельмаха та ін., більше ніж до 20 пісень написав слова, серед яких знамениті «Водограй», «Червона рута», «Мила моя», «Пісня буде поміж нас», «Я твоє крило», «Балада про мальви» та ін. Як композитор і поет самотутніх пісень, В. Івасюк черпав натхнення у фольклорних джерелах, багато матеріалу він зібрав та обробив, перебуваючи у фольклорних експедиціях, але використовував їх в академічних жанрах. Проте фольклорне начало відчувається майже в кожній пісні автора, насамперед, в інструментальному аранжуванні з використанням цимбалів, сопілки, імітації народних інструментів електронними та акустичними засобами, а також пісенних та танцювальних жанрів карпатського фольклору та особливої мелодики, наближеної до народної.

У 80-ті роки визначною фігурою в українській популярній музиці бум Микола Мозговий, пісні якого різноманітні за жанром та стилістикою. Композитор-виконавець черпав натхнення в народнопісенних джерелах різних регіонів країни – від Карпат до Поділля, причому ясно простежується як риси архаїчного фольклору, так і народної лірики (включаючи міську) пізніх періодів. Пісенна творчість М. Мозгового мала вплив на сучасників та послідовників, композитор є виконавцем всіх своїх пісень, його пісні звучать в інтерпретаціях різних виконавців: «Веснянка» (на сл. Андрія Демиденка) – ВІА «Кобза», Алла Кудлай, Ольга Макаренко; «Вперше» (на сл. Юрія Рибчинського) – Назарій Яремчук, Софія Ротару, ВІА «Кобза»; Горицвіт (на сл. Анатолія Драгомирецького) – Надія Шестак, Ольга Макаренко; «Дві орелі» (на авторський текст) – Оксана Білозір;

«Зачаровані слова» (на сл. Віктора Герасимова) – Надія Шестак, Ольга Макаренко; «Зачаруй нас, любов» (на сл. Андрія Демиденка) – Ігор Богдан та ВІА «Ватра»; «Мій рідний край» (на авторський текст) – Софія Ротару, Василь Зінкевич, Габор Габош; «Моя перша любов» (на авторський текст) – ВІА «Кобза», Василь Зінкевич; «На щастя, на долю» (на сл. Миколи Ткача) – Василь Зінкевич; «Новоселиця» (на авторський текст) – Віктор Павлік; «Знов я у гори йду» (на сл. Юрія Рибчинського) – Назарій Яремчук, Василь Зінкевич; «Материнська любов» (на авторський текст) – Олександр Пономарьов, Тіна Кароль.

Як науковець, М. Мозговий пов'язує творчість академічних та естрадних композиторів з народнопісними та народно-танцювальними джерелами і бачить це як генеральну лінію в усьому процесі розвитку української поп-культури. В численних статтях він робить акцент на різних типах взаємозв'язку естради та фольклору, виходячи від історичної закономірності: «народнопісенні мотиви не протиставляються шлягерним, а навпаки, постійно з ними взаємодіють» [4, с. 75], деталізуючи основні принципи цієї взаємодії: «Серед художніх прийомів, застосовуваних вітчизняними джазовими музикантами, найпоширенішими були: аранжування народної пісні засобами джазової гармонії; заміна ритму народної пісні на джазовий ритмічний малюнок; створення джазового твору на тему народної пісні; музична творчість поза безпосередньою опорою на народну пісню, але з використанням окремих елементів фольклору (ладу, гармонії, ритму)» [4, с. 78].

Творчість Миколи Мозгового, одного боку, підсумовує цілий етап в розвитку української популярної музики, з іншого, є своєрідним мостом між естрадною класикою та сьогоденням. Етнічна складова в творчості композитора має цікаву структуру, оскільки він досліджував феномен поєднання естрадної пісні з народними зразками в своїй кандидатській дисертації «Становлення і тенденції розвитку української естрадної пісні», наукових статтях «Особливості українського шлягера в контексті розвитку національної естради», «Історіографія проблем розвитку української пісенної естради», «Фольклор в українській естраді». В кожній пісні композитор поєднує різні жанри, характерні мелодико-ритмічні структури з жанрами популярної музики. «Творчість Миколи Мозгового – це органічне поєднання таланту, авторського бачення і народних мотивів карпатського краю. Загальнолюдські цінності – любов до Батьківщини, як до України загалом, так і до рідного карпатського краю зокрема, народили прекрасні мелодії, які западають у душу і хвилюють серце щемливою любов'ю до рідної землі та родини. Його мелодії впізнаєш з перших акордів», говорить про митця Сергій Дубровін [1].

Пісенна спадщина Миколи Мозгового представляє собою оригінальні твори, композитор не робив обробок та пісень в «народному дусі», а поєднував фольклорні елементи з сучасною музичною мовою

таким чином, що тільки при ретельному аналізі можна виявити музично-етнічні елементи, вплетені в мелодику. Цікавим є вислів Олени Мозгової щодо особливостей стилістики пісень композитора. Вказуючи на жанр ліричної пісні як базовий в основі пісень Мозгового, дослідниця зауважує присутність в них «елементів інших стильових та жанрових напрямів: народної пісенно-танцювальної традиції, рок-балади, реггі, диско, джазової вокальної музики тощо.» [2, с.22] Пісня «Моя перша любов» (на авторський текст) містить трихордові поспівки, характерні для архаїчного фольклору, у пісні «Знов я у гори йду» використаний гуцульський лад, імітує народні інструменти та характері інтонаційні звороти, в піснях «Мій рідний край» та «Горянка» можна виявити риси карпатської коломийки, «Зачаруй нас, любов» має риси пізньої пісенної лірики. Пісня «Зачаровані слова» містить танцювальні елементи, притаманні фольклору Західної та Центральної України. Характерні риси карпатського танцювального фольклору з імітацією народних інструментів також можна знайти у піснях «Веснянка», «Земле, матінко моя», «Карпатські квіти», «Новоселиця», «Пруг-ріка».

Під час аналізу творчої спадщини В. Івасюка та М. Мозгового ми прослідковуємо генетичний зв'язок з українським народнопісенним мелосом. Вважається, що саме народна пісня лежить в основі формування усіх національних феноменів у музичній культурі композиторів. Працюючи над образом та ідеєю своїх пісень й пісенних циклів, В. Івасюк та М. Мозговий знаходили їх актуальне звучання та новаторські рішення. У піснях обох майстрів відкривається зміст та сутність національних українських рис від архаїки до сучасності.

Література:

1. Дубровін С. «Вірилось, бажалось, не забулось...» // Віче. 2011. № 5.
2. Мозгова О. М. Інтонаційний зміст пісень Миколи Мозгового (на прикладі пісні «Минає день, минає ніч») // Культура народів Причорномор'я. 2011. № 207. С. 22-26.
3. Мозговий М. П. Масовість пісенної естради: особливості розвитку. Київ : Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова, 2009. 231 с.
4. Мозговий М. П. Особливості українського шлягеру в контексті розвитку національної естради. Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Збірник наукових праць. Харків : ХДАДМ, 2008. № 10. С. 106–111.